

Minkes ring

Colofon

ISBN: 978 94 6365 494 4
1e druk 2022
© 2022, Wiep-Fenna de Jong

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:
Uitgeverij Elikser
Ossekop 4
8911 LE Leeuwarden
www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra
Foto ring: Menne Kees Dijkstra
Foto auteur: Frouk Fotografie

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

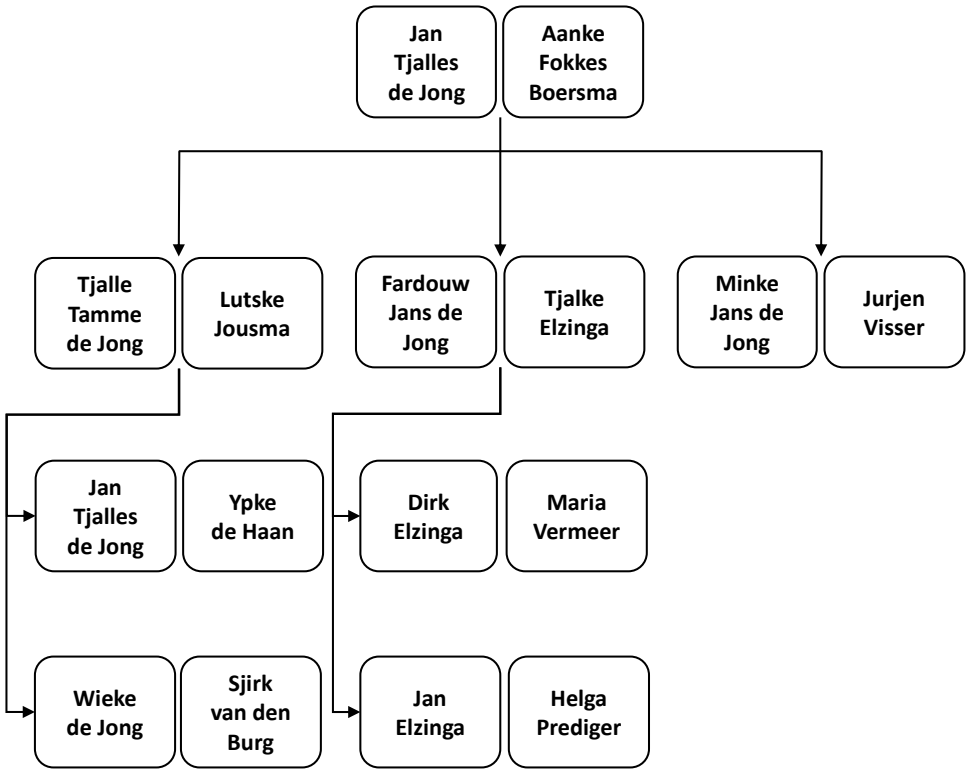
This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Minkes ring

Wiep-Fenna de Jong

Proloog

Het is guur voor de tijd van het jaar. Augustus zou mooi en zonnig moeten zijn, maar het is alsof het weer samengaat met mijn gemoedsrust. Er staat een vrij harde wind en het is zwaarbewolkt. Een mager zonnetje komt maar heel af en toe tussen de jagende grijze wolken door. Marijke, mijn vroegere buurvrouw én steun en toeverlaat van de Tenierslaan, is bij me op bezoek. We drinken een kopje thee. Marijke heeft een cake gebakken en voor mij een paar stukjes in een tupperwarebakje meegenomen.

‘Zou je me nog één keer naar ’t Ancker willen rijden, lieve Marijke?’ vraag ik.

Het is duidelijk dat ik haar overval met die vraag. Verbaasd kijkt ze me aan.

‘Mieke, weet je het zeker? Er is bijna niets meer in het huis. Alleen de grote meubels staan er nog en die worden morgen opgehaald. Dirk en ik gaan vanavond de boeken sorteren en dan is het meeste gedaan. De fotoalbums breng ik morgenavond bij jou, dan kunnen we daar te zijner tijd samen doorheen. Overmorgen wordt de akte gepasseerd, dan gaan de nieuwe eigenaren meteen met het huis aan de slag. Ze zullen gaan verbouwen, gisteren ben ik met hen en hun aannemer door het huis gegaan. Maar als het voor jou goed voelt om er toch nog een keer naartoe te gaan, dan breng ik je met liefde, dat weet je.’ Ze ruimt de theekopjes af.

Ik knik vastberaden en kijk rond in de kleine kamer van het verzorgingshuis. De keukentafel kon mee, met twee eetkamerstoelen. Mijn fauteuil ook, en een salontafeltje. De kleine bank heb ik nieuw aangeschaft, het bankstel uit de woonkamer van ’t Ancker paste onmogelijk in mijn nieuwe

kamer. Zelfs mijn bed moest achterblijven, er is een eenpersoonsbed voor in de plaats gekomen. De Veste in Naarden. Het verzorgingshuis waarvan ik zo had gehoopt dat ik er nooit zou eindigen.

‘U heeft het balkon op het zuidwesten, mevrouw Visser, dit is een van de beste appartementen die we hebben. Prachtig zonnig. We gaan er alles aan doen om u zich hier thuis te laten voelen,’ zei de directrice toen ze me rondleidde. Ongetwijfeld zullen ze hier goed op me passen, zoals Marijke veelvuldig zegt. Maar thuis? Dat zal het niet meer worden. Ik had willen sterven in ’t Ancker. Dat was mijn thuis, daar heb ik het grootste deel van mijn leven gewoond.

‘Zo kan het niet langer, Mieke, ik maak me zorgen om je. Als je ’s nachts valt, is er niemand die je kan helpen. Ik zal je pas de volgende dag vinden en als ik werk, dan kan het dagen duren. In een verzorgingshuis zijn vierentwintig uur per dag mensen aanwezig. Je kunt echt niet meer in je een-tje in ’t Ancker wonen,’ had Marijke meermaals gezegd. Ze is stewardess bij KLM. Als ze een intercontinentale vlucht heeft, is ze dagen van huis.

‘Ik wil heel graag even alleen zijn. Begrijp je dat, Marijke?’ zeg ik als ze de auto voor ’t Ancker aan de Tenierslaan parkeert.

Ze legt haar hand op mijn arm. ‘Natuurlijk begrijp ik dat, Mieke. Ik breng je naar binnen en ik kom over een uurtje terug.’

Ze opent de voordeur met haar sleutel en draait zich om. ‘Doe je voorzichtig?’

Ik glimlach en knik. Mijn keel zit dicht.

Een onwerkelijk gevoel maakt zich van mij meester als ik in de lege hal sta. De mooie, grote hal van het huis aan

de Tenierslaan in Naarden. Het huis waar ik zo lang heb gewoond. Hier ben ik gelukkig geweest. Geluk, verdriet, verlies: alles heb ik hier, in dit huis meegemaakt.

Ik pak een zakdoek uit de tas die in het rekje van de rollator ligt, snuit mijn neus en recht mijn rug. Mijn rollator parkeer ik op de plek naast de lege kapstok. Precies daar waar hij de laatste jaren altijd stond.

Het magere zonlicht valt prachtig op het glas in lood. Het was gewaagd voor de tijd dat we het huis lieten bouwen, dat geef ik toe, maar het was en is nog altijd de absolute blikvanger van 't Ancker. Ik laat de kleuren op me inwerken. Dan haal ik diep adem en loop de woonkamer binnen.

Ik moet heel veel moeite doen om mijn evenwicht te bewaren. Het kastje waar ik de laatste jaren, toen ik slechter ter been werd, steun aan vond, staat al in De Veste. Er zijn een paar waardevolle schilderijen weggehaald. Aan het verkleurde behang is duidelijk te zien waar ze gehangen hebben. Ook het kostbare en bijzondere Perzische tapijt ligt er niet meer. Ik weet niet wat Dirk, mijn neef en oudste zoon van mijn zuster Fardouw, ermee heeft gedaan. Ik heb hem een vrijbrief gegeven. Aan het einde van je leven zijn spullen niet meer belangrijk. In mijn appartement zou het tapijt volledig misstaan, het is veel te groot.

Met de notaris hebben we alles tot in de puntjes voorbereid. Dirk is mijn executeur testamentair en ook nu regelt hij alles, samen met Marijke. Bij Dirk is alles in goede handen, hij zal ongetwijfeld een goede bestemming voor het tapijt hebben gevonden. De grote Jan Hendrik Weissenbruch, boven de eethoek in de woonkamer, is ook al weg. Waarschijnlijk houdt hij die zelf. Het kleine werk, dat meer mijn voorkeur heeft, hangt al boven mijn secretaire in De Veste. Jurs bureau is naar de antiekhandel gegaan. Gelukkig had ik een

klein bureautje, daar was nog net plek voor in mijn appartement. De rest van onze kunstverzameling is naar musea gegaan of wordt geveild.

Ik ga op de bank zitten. Nu zie ik pas dat de armleuningen sleets zijn geworden en dat de stof door de zon is verkleurd. Dat wordt ook de rommelmarkt. Tegenover mij staat de stoel van Jur, ik heb het nooit over mijn hart kunnen verkrijgen om hem weg te doen. Op die stoel zat hij altijd, pijp in de hand, een asbak met leren banden over de stoel leuning. Ik zie hem nog zitten, stapels papierwerk voor hem op de salontafel. Soms werkte hij tot diep in de nacht door, om de volgende ochtend weer vroeg naar zijn werk te gaan.

Een flauw zonnetje schijnt door het raam aan de tuinzijde. Ik zie de strak gesnoeide buxushagen, de rozenperken. Een Engelse landschapstuin, passend bij het huis, dat was het ontwerp. Als mijn gezondheid het toeliet, werkte ik graag met mijn handen in de aarde. De rozen snoeien en bemesten, de hagen bijhouden. Het zwaardere werk deed de tuinman. Gaan de nieuwe bewoners er met de bulldozer doorheen? Wellicht. Dit is geen tuin die past in de moderne tijd. Het terras zal ongetwijfeld worden uitgebreid, men leeft tegenwoordig zoveel mogelijk buiten. Het wordt vast een tuin met een grote barbecue en een gazon, waar kinderen naar hartenlust kunnen spelen. Praktisch. Vrouwen werken buitenshuis, men heeft geen tijd meer voor rozenperken. Hooguit één keer in de week maaien en dan snel door naar het voetval- of hockeyveld.

Vorige week heb ik mijn verjaardag gevierd. Zevenentachtig ben ik geworden. Geboren in 1900, dochter van Jan Tjalles de Jong en Aanke Boersma. Ik was drieëntwintig toen ik trouwde met Jur en verhuisde naar Naarden. Het werd mijn thuis. Had ik me mijn leven anders voor-

gesteld toen ik als vijftienjarig meisje uit Friesland naar Apeldoorn ging om te leren voor onderwijzeres? Ik was destijds het enige meisje uit het dorp dat zo ver weg ging. Slechts twee meisjes uit heel Friesland gingen naar het internaat. Sommige jongens mochten verder leren, meisjes moesten meteen van school in de huishouding werken. ‘Minke heeft capaciteiten,’ zei Juffrouw Jonkers, onze onderwijzeres op de lagere school. ‘Wij vinden dat ze verder moet leren.’ Mem vond het moeilijk om haar jongste dochter zo ver weg te laten gaan, maar heit zette door. Toen ik eenmaal in Apeldoorn was gewend, wist ik al dat mijn toekomst niet meer in Friesland zou liggen. Maar dat ik de provincie helemaal de rug moest toekeren, vond ik verschrikkelijk en hartverscheurend. Friesland heb ik noodgedwongen in de diepste krotten van mijn hart moeten begraven.

Ik sta op en loop naar het grote dressoir. In de onderste lade ligt het fotoboek van mijn jeugd. Ik leg het op de masieve eikenhouten kast en sla voorzichtig de bladzijden om. Ik weet precies waar de foto is geplakt waar ik al heel veel jaren niet naar heb kunnen kijken. De tuin van de boerderij. Mem met haar gouden oorijzer op het hoofd, zittend achter een prachtig gedekte tafel met daarop het zondagse theeservies, tussen haar beide dochters. Mijn broer Tjalle links, heit rechts. Een fijn, gelukkig en welvend gezin. Zeker voor die tijd, veel mensen woonden aan het begin van deze eeuw nog in plaggenhutten in de dorpen rondom ons. Was het een verjaardag? Een jubileum? Hoogstwaarschijnlijk; een fotograaf kwam destijds alleen bij zeer speciale gelegenheden. Er zitten blaadjes aan de bomen, het moet zomer zijn geweest.

Tranen komen er allang niet meer. Het is zo lang geleden, maar ieder detail uit mijn vroegste jeugd koester ik. Veel herinneringen heb ik uit mijn geheugen gewist. Ik moest

wel, een andere keuze was er niet. Ik was een gelukkig meisje. Van heit kreeg ik alle kansen om me te ontwikkelen, en wat was mem trots op haar jongste dochter die het zo ver had geschopt.

Ik schuifel naar de keuken. Ik moet voorzichtig zijn. De vaste punten waar ik me de laatste jaren aan vasthield – Jurs stoel, mijn bureau – hebben putten en bleke plekken achtergelaten in de vloerbedekking. In de keuken ruikt het muf en zurig. Dat kan ook niet anders, ik woon al een paar weken in De Veste. De laatste post ligt op het aanrecht. Opruimen, sorteren en abonnementen opzeggen, dat doen Dirk en Marijke. Wat had ik zonder hen gemoeten?

In de keuken heb ik niks meer te zoeken. Het is er vreemd leeg zonder de tafel. Ik kijk op mijn horloge en ga terug naar de hal. Nog één keer kijk ik om. Dan duw ik de rollator richting de voordeur, open hem en draai me voorzichtig om. De afstap van de stoep naar het tuinpad. Duizenden keren heb ik dit stapje genomen. De deur valt met een klap in het slot. Op hetzelfde moment zie ik de auto van Marijke de Tenierslaan inrijden. Ze parkeert voor de deur en stapt uit om me te helpen.

Het is tijd. Tijd om mijn verhaal te vertellen.

Links Tjalle, Minke, mem Aanke, Fardouw, Jan Tjalles senior.

Deel 1 Ontmoeting

Hoofdstuk 1

‘Minke, loop jij naar de bakker? Het brood moet worden gehaald. Morgenvroeg, direct na het melken, beginnen de mannen het hooi binnen te halen. Ze hebben de hele dag werk, het is een groot stuk land. Heit verwacht morgen in de namiddag onweer.’

‘Mem, ik wil graag pakken. Morgenvroeg reis ik naar Oisterwijk. U weet dat het een lange reis is en morgenavond heb ik nog heel veel werk om me voor te bereiden op de eerste dag na de zomervakantie. Kan Fardouw het niet doen?’

‘Ja, *famke*, dat begrijp ik wel, maar Fardouw helpt Pietsje met de melkbussen. Heit is al met Tjalle bezig op het land. Het hooi ziet er prachtig droog uit, vanochtend na het melken ben ik al met heit gaan kijken. Morgen brengen Fardouw en ik brood en koffie naar de mannen.’

Mem zat op haar stoel naast de kachel en ik zat aan de keukentafel, druk bezig met mijn werk voor de komende schoolperiode. Deze toon van mem kende ik maar al te goed. Zij dulde in dit soort zaken geen tegenspraak. Ze was vriendelijk, maar beslist. Zuchtend stond ik op. Ik had ook eerder moeten beginnen met voorbereiden. Het was een erg fijne zomervakantie geweest in Friesland en ik had het werk voor me uit geduwd. Ik moest de namen van de leerlingen bekijken, plus de resultaten die ze in de vorige klas hadden gehaald, en het leerprogramma voor het komende schooljaar doornemen.

‘Kan ik het laten opschrijven bij bakker De Vries?’

Mem knikte, schoof een pluk haar onder haar oorijzermutsje en verlegde het naaiwerk op haar schoot. De mand, die altijd naast de kachel stond, pakte ik op en ik liep door

het melkbussenhok naar buiten. Ik zwaaide naar Fardouw en Pietsje, de *faam*. Beiden stonden voorovergebogen op het plat en waren bezig met het schrobben van de melkbussen, die vervolgens werden schoongespoeld in de vaart voor onze boerderij. Fardouw zag me, lachte naar me en stak haar duim op, Pietsje werkte stug door. Zodra ze klaar was met haar werk, kreeg ze vrijaf.

Het was half augustus en het was die dag broeierig warm. Er kwamen kleine wolken aan de horizon en de lucht was zwaar en klam. Ik kon alleen maar hopen dat het tot morgen droog zou blijven, zoals heit verwachtte, anders werd het hooi nat opgepakt en dan was heit hele nachten in touw om hooibroei op zolder te voorkomen.

Zo snel ik kon liep ik langs de vaart de Sânnreed af. Er waren boeren bezig op het land om het hooi op de ruiters te zetten; iedereen wilde het hooi uiterlijk de volgende dag in de schuur hebben. Ik snoof de geur van het pas gemaaide gras op. In Oisterwijk rook je dat niet; daar waren akker- en varkensboeren, het rook daar anders. Hier in Friesland hing de geur van mijn jeugd. Niets rook lekkerder dan het gedroogde en pas gezweelde gras.

Aan het eind van de vaart stak ik de Nijewei over, naar het Easterein, waar de winkels van Kortezwaag waren. Er was een Joodse uitvaart. De praam met daarop de kist voer door de Compagnonsvaart, de rouwenden stonden om de kist heen. Ze murmelden Joodse gebeden. De praam zou de Boppedraai invaren en dan zou de stoet voorbij onze boerderij aan land gaan om hun dierbare te begraven. Fardouw en ik speelden soms op die Joodse begraafplaats. Mem had het liever niet, maar wij fantaseerden over de geheimzinnige tekens op de grafstenen en gaven onze eigen namen aan de overledenen.

Aan het Easterein zaten de groenteboer, een café en een slagerij. Aan het eind van het weggetje dat het dorp Kortezwaag met het grotere buurdorp Gorredijk verbond, schuin tegenover de brug, zat bakkerij De Vries.

De bel klingelde schel en hard toen ik de deur opendeed. Er stonden al een paar mensen in de winkel, ik moest even wachten. Voor mij, met de rug naar me toe, stond een lange jongeman met blond, krullend haar. Zijn rug was recht en slank. Ik kende hem niet. De meeste jongens en mannen – doorgaans gingen zij niet naar de bakker, dat deden de vrouwen en meisjes – werkten in de zomer op de boerderij of op het land. De jongeman zag er stads uit met zijn plooibroek en glad gepoetste schoenen. Schoenen dragen op een doordeweekse dag was ook heel vreemd; iedereen droeg klompen, alleen voor zon- en feestdagen werden er schoenen uit de kast gehaald. Zijn overhemd was losjes bij de broek in gestopt. Hij droeg geen pet of hoed. Opvallend. Alle mannen op het platteland droegen een hoofddeksel.

‘Dag mevrouw, een heel brood graag,’ zei hij tegen de bakkersvrouw achter de toonbank toen hij aan de beurt was. Hij had een Hollands accent.

De bakkersvrouw bloosde een beetje, ze was het niet gewend dat mensen Nederlands tegen haar spraken en al helemaal niet dat klanten haar ‘mevrouw’ noemden. De jongeman betaalde, pakte het brood en draaide zich om. Een moment kruisten onze blikken elkaar. Hij knikte mij vriendelijk toe en liep naar buiten.

Met de mand vol brood stapte ik de bakkerij uit. Heit had extra arbeiders ingehuurd om het hooi binnen te halen. Vier hele broden en twee stukken roggebrood gingen er

zo doorheen. Vaak hielpen de buren, maar vandaag was iedereen zelf druk op het land.

Ineens hoorde ik de stem van de jongeman in de bakkerij achter me toen ik me gehaast omdraaide om dezelfde weg naar huis terug te nemen.

‘En waar gaat deze juffrouw naartoe met al dat brood?’ riep hij. Een vrolijke stem.

Ik draaide me om en sloeg mijn ogen snel neer, hoewel dat niet echt nodig was; als ik recht vooruitkeek, zaten mijn ogen zo ongeveer ter hoogte van zijn borst. Een licht spottende blik. Zijn ene mondhoek krulde een beetje op, zag ik toen ik schuin omhoog keek. De jongeman van daarnet in de bakkerij stond midden op het pad langs de vaart. Het zojuist gekochte brood hield hij geklemd tussen z’n ene hand en zijn heup, zijn andere hand zat losjes in de zak van zijn broek.

‘Naar huis. Kortezwaag 108. Ik heb brood gehaald voor de mannen die mijn vader helpen met het hooien. Morgen moet het naar zolder, heit zegt dat het morgenavond gaat onweren,’ zei ik.

‘Heeft de juffrouw zin en tijd om met mij in het café hiernaast een kopje koffie te drinken? Geef mij die zware mand maar.’

‘Dat kan echt niet,’ zei ik en ik voelde de blossen over mijn wangen glijden. ‘Morgen ga ik naar Oisterwijk en ik moet nog heel veel doen.’

‘En waar mag de juffrouw dan wel zo druk mee zijn in het verre Oisterwijk?’

‘Ik ben onderwijzeres en maandag begint school. Mijn vakantie in Friesland zit erop.’ Toen keek ik wel op, recht in een paar staalblauwe ogen.

‘Mijn naam is Jurjen. Jurjen Visser. Ik logeer een paar weken bij mijn pake en beppe. Ze wonen verderop, aan de